

ІСТОРІЯ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ НАРОДІВ ЄВРОПИ

*Збірник тез доповідей
VII Міжнародного наукового конгресу
істориків фізичної культури
(12–13 вересня 2024 р.)*

*Волинський національний університет
імені Лесі Українки (м. Луцьк, Україна)*

*Університет імені Яна Длугоша
в Ченстохові (Польща)*

*Університет імені Павла Йозефа Шафарика
в Кошицях (Словаччина)*

*Університет Яна Евангеліста Пуркіне
в Усті-над-Лабем (Чехія)*

ЗА ПІДТРИМКИ

Міністерства освіти і науки України;
секції з фізичної культури і спорту Відділення вищої освіти
Національної академії педагогічних наук України

ІСТОРІЯ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ

НАРОДІВ ЄВРОПИ

*Збірник тез доповідей
VII Міжнародного наукового конгресу
істориків фізичної культури
(12–13 вересня 2024 р.)*

Луцьк
2024

*Рекомендовано до друку вченою радою Волинського національного університету
імені Лесі Українки (протокол № 2 від 26.09.2024 р.)*

Редакційна колегія

Цьось А. В. – доктор наук з фізичного виховання і спорту, професор (Волинський національний університет імені Лесі Українки, Луцьк, Україна, головний редактор);

Бєлікова Н. О. – доктор педагогічних наук, професор (Волинський національний університет імені Лесі Українки, Луцьк, Україна, заступник головного редактора);

Альошина А. І. – доктор наук з фізичного виховання і спорту, професор (Волинський національний університет імені Лесі Українки, Луцьк, Україна);

Андрійчук О. Я. – доктор наук з фізичного виховання і спорту, професор (Волинський національний університет імені Лесі Українки, Луцьк, Україна);

Індика С. Я. – кандидат наук з фізичного виховання і спорту, доцент (Волинський національний університет імені Лесі Українки, Луцьк, Україна, відповідальний секретар).

Чернозуб А. А. – доктор біологічних наук, професор (Волинський національний університет імені Лесі Українки, Луцьк, Україна).

I 90 **Історія** фізичної культури і спорту народів Європи [текст]: зб. тез доп. VII Міжнар. наук. конгр. іст. фіз. культ. (12–13 верес. 2024 р.) / укладачі: А. В. Цьось, С. Я. Індика. – Луцьк: Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2024. – 96 с.

Збірник містить наукові роботи учасників VII Міжнародного наукового конгресу істориків фізичної культури «Історія фізичної культури і спорту народів Європи». Матеріали представляють узагальнені результати досліджень у напрямку теоретичних та практичних аспектів виникнення, становлення і розвитку фізичної культури і спорту на різних етапах розвитку суспільства.

Матеріали подаються мовою оригіналу.

За достовірність фактів, статистичних та інших даних, точність формулювань і висновки несуть відповідальність автори матеріалів.

УДК 796.011.1(063)

© Цьось А. В., Індика С. Я. (укладання), 2024

© Волинський національний університет
імені Лесі Українки, 2024

Секція 7

Розвиток активного туризму в Європі

КЛЮЧОВІ АСПЕКТИ ІСТОРІЇ СХОДЖЕНЬ УКРАЇНСЬКИХ АЛЬПІНІСТІВ НА ЕВЕРЕСТ

Ірина Войтович

Кандидат педагогічних наук, доцент кафедри теорії фізичного виховання та рекреації, Волинський національний університет імені Лесі Українки, voytovych.iryua@vnu.edu.ua

Вступ. Основною метою альпінізму, як виду спорту є проходження маршруту, що пролягає через гірську вершину; а як феномену людської діяльності – відображення розвитку суспільства та тенденцій у стрімкій популяризації активних, навіть екстремальних форм відпочинку. Саме тому дослідження історії альпінізму у контексті сходжень українців на Еверест (8848 м) – найвищу вершину світу є цікавим та актуальним.

Методи дослідження: аналіз, синтез, узагальнення, методи математичної статистики.

Результати дослідження. У доступній науковій та науково-популярній літературі представлені різні аспекти дослідження альпінізму у світі та Україні. Так, історія розвитку та сучасний стан альпінізму на Євразійському континенті, в тому числі на території нашої держави описана у праці С. В. Колотухи зі співавторами [4], М. Коллегаєв, досліджував методичні аспекти формування професійного досвіду у підготовці майбутніх фахівців з активних видів туризму [3], зокрема гірських гідів. Сергій Бершов, той самий українець, який у складі радянської експедиції підкорив Еверест, представив у своїй науковій праці характеристику основних гірських систем світу, навів класифікація за висотними зонами, узагальнив умови і фактори високогірного середовища, які впливають на альпіністів протягом сходжень [2]. Сипавіна Валентина, Копейка Геннадій, опрацювавши дані The Himalayan Database, сформували базу даних українців, які здійснили успішне сходження на найвищу гірську вершину світу [5], а Олена Барсукова у своїй статті представили ряд цікавих історичних фактів про підкорення найвищої вершини світу [5]. Ми підсумували опрацьований матеріал та виділили певні аспекти, які сприяли популяризації високогірного альпінізму серед українців.

Звичайна людська цікавість, пізнавальна, дослідницька діяльність та індустріалізація промисловості стали тими ключовими факторами, які рухали першопрохідців підкорювати гори та їх вершини. Ми підтримуємо думку С.В. Колотухи зі співавторами, що «цей успіх в подальшому надав поштовху розвитку альпійської галузі: почалося будівництво гірських хатин і готелів, углиб гір стали прокладати шосейні і канатні дороги, залізниці, почалося масове виробництво гірського спорядження, видаватися спеціальна література, з'явилися нові професії – гірського рятувальника і провідника» [4, с. 270].

Сходження на Еверест (Джомалунгму) вимагає значного фінансового та фізичного ресурсу. Воно відбувається за «гімалайським стилем», що займає 2–3 місяці (як правило, це квітень-червень) і потребує значної попередньої підготовки та безпосередньо реалізації її вже у процесі сходження у вигляді навішування страхувальних мотузок, установки проміжних таборів, доставки спорядження й кисню в ці табори, що передбачає багаторазові підйоми й спуски з табору в табір [4]. Однак, слід відмітити, що для альпіністів всі ці затрати при успішному підкоренні вершини винагороджуються великим відчуттям самоствердження, неймовірними краєвидами та незабутніми спогадами.

Вище вказане сформувало можливість у 1953 р. підкорити Джомолунгму і першими підкорювачами стали новозеландець Едмунд Гілларі та шерп Норгайом Тензінг [5].

Нині, вважається за один рік успішним сходженням можуть похвалитись близько 600 осіб.

Вперше українці побували на Евересті 4 травня 1982 року в складі Першої радянської гімалайської експедиції – це Сергій Бершов (Харків) та Михайло Туркевич (Львів-Донецьк). А от 20 травня

2016 року на вершину Джомолунгми вперше зійшла українська жінка – Ірина Галай із Закарпаття (Мукачево) [5].

Перша українська національна експедиція на Еверест відбулась у 1999 році, що цікаво, без використання кисневих балонів. На жаль, під час спуску загинув чемпіон України з альпінізму Василь Копитко [5].

Станом на травень 2024 року з 12675 альпіністів, які здійснили успішне сходження на найвищу вершину світу – 37 українців (з них 6 жінок), які разом здійснили 48 успішних сходжень на Еверест. Серед цих альпіністів найбільше представників Харківської (40,5 %) та Київської (27,0 %) областей.

Половина сходжень здійснена за останні 10 років. Перше сходження за незалежної України відбулось у 1992 році (Горбенко Мистислав), до цього лише троє українців підіймались на найвищу вершину світу.

Цікавими фактами є виділення наймолодшого та найстаршого українця, які здійснили на найвищу вершину світу: наймолодшим став Ярослав Самсоненко (м. Суми) - він зійшов на вершину 19 травня 2023 року у свої 23 роки та 1 день, найстаршим – Бершов Сергій, який піднявся на вершину (це було його третє сходження на Еверест) 29 травня 2005 року у віці 58 років. Рекордсменом за кількістю успішних сходжень серед українських альпіністів є Валентин Сипавін – він сходить на вершину 6 разів у 2017-2019, 2021, 2023, 2024 роках (до порівняння – світовий рекорд 28 разів у непальця). Серед українок рекордсменкою є Антоніна Самойлова – вона сходила на вершину 3 рази: у 2022, 2023 та 2024 роках [5].

Щодо середнього показника віку українських альпіністів-підкорювачів Евересту (брались до уваги лише перші сходження), то середній вік жінок становить 38,2 роки, чоловіків – 39,8 роки. Також відзначимо, що з кожним десятиліттям вік таких спортсменів молодшав.

Висновки. Встановлено, що альпінізмом у високих горах українці більш почали цікавитись з 2016 року. Так, з'явилися українські туристичні клуби, які надають послуги у сходженнях на Еверест, перекиваючи питання логістики та спорядження. Цьому могло сприяти скасування візового режиму, кращий розвиток економіки, удосконалення законодавчих та програмно-нормативних документів, значна популяризація та зацікавленість альпінізмом у всьому світі.

Джерела та література

1. Барсукова Олена Таємниці Евересту. Що ви знаєте про найвищу гору у світі та її підкорювачів? URL: <https://life.pravda.com.ua/society/2024/02/01/259165/>. (дата звернення 4.09.2024).
2. Бершов Сергій. Проблеми висотного альпінізму. *Проблеми та перспективні напрями розвитку сучасного спорту: актуальні питання теорії та практики*. 2024. С. 32–37. URL: <http://repo.khdafk.com.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/280/d0%9f%a0%9e%91%9b%95%9c%98%20%92%98%a1%9e%a2%9d%9e%93%9e%20%90%9b%ac%9f%0%86%9d%86%97%9c%a3.pdf?sequence=1&isAllowed=y> (дата звернення 4.09.2024).
3. Коллегаєв, М. (2022). Методичні аспекти формування професійного досвіду у підготовці майбутніх фахівців з активних видів туризму. *Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету*, (3), 15–23. <https://doi.org/10.31499/2307-4906.3.2022.265912>.
4. Колотуха, О., Горбунов, О., Лісота, А. (2020). Історія розвитку та сучасний стан альпінізму в світі та в Україні. *Редакційна колегія*, С. 269–273. URL: <https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/17654/1/D0%A7%D0%BE%D1%80%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D1%83%D0%B7%D0%BA%D0%B0.pdf>. (дата звернення 4.09.2024).
5. Сипавіна Валентина, Копейка Геннадій Українці на Евересті: статистика сходжень URL: <https://4sport.ua/news?id=29570> (дата звернення 4.09.2024).

Секція 4

Новітня історія та сучасні тенденції розвитку фізичної культури і спорту у країнах Європи

<i>Ольга Касарда, Давид Касарда</i> Розвиток фізичного виховання в європейських країнах	41
<i>Олександр Кашевський</i> Особливості розвитку вітчизняного ринку фітнес-технологій в сучасних умовах	43
<i>Анатолій Лозовий, Валентин Забара</i> Генеральне карате в Україні та світі: етап витіснення 2000–2009 роки	45
<i>Roman Orzhytskyi</i> Boxing module in the process of physical education in institutions of general secondary education of Ukraine	47
<i>Ліліана Рядова, Наталія Цигановська, Владислав Рожков</i> Історичний аспект становлення урбан-спорту	49
<i>Даріуш В. Скальські, Наталія Цигановська</i> Стан розвитку фізкультурної освіти в країнах Європейського Союзу	51
<i>Христина Хіменес, Мар'ян Пітин</i> Історичні особливості становлення чемпіонату Іспанії з футболу	53

Секція 5

Тенденції розвитку фізичної культури і спорту в Європі XIX–XX ст.

<i>Teresa Drozdek-Matolepsza, Eligiusz Matolepszy</i> Polish Gymnastics Society “Sokół” in the Tarnopol Voivodeship in the years 1920–1939	55
<i>Ольга Іванюк</i> Історичні аспекти виникнення пілатесу та його роль для зміцнення здоров'я	56
<i>Тетяна Кочергіна</i> Історія розвитку українського гандболу	58
<i>Венера Кренделєва</i> Становлення та розвиток мотоспорту на Волині	60
<i>Ростислав Ланевич</i> Історія виникнення та перспективи розвитку пляжного гандболу	62
<i>Наталія Салтан, Олег Ольховий, Олександр Салтан</i> Порівняльний аналіз викладання шкільної гімнастики в підросійській та південноукраїнській Україні в другій половині XIX – на початку XX ст.	64

Секція 6

Генезис і розвиток сучасного олімпізму

<i>Олена Дем'янчук</i> Скелелазіння в історії Олімпійських ігор	66
<i>Юрій Матюк, Олена Томащук</i> Історичні аспекти розвитку плавання	68
<i>Сергій Ніколаєв</i> Сутність та ідеї олімпійського руху в формуванні гуманістичних цінностей суспільства	70
<i>Олександр Сабіров</i> Історичні аспекти розвитку регбі в київському політехнічному інституті	72
<i>Володимир Ялович</i> Участь волинських спортсменів у XXXIII Олімпійських іграх	74

Секція 7

Розвиток активного туризму в Європі

<i>Ірина Войтович</i> Ключові аспекти історії сходжень українських альпіністів на Еверест	76
--	----